

فصل نامه دانش شناسی

(علوم کتابداری و اطلاع رسانی و فناوری اطلاعات)

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

سال سیزدهم، شماره ۴۸، بهار ۱۳۹۹، از صفحه ۱۳ الی ۲۵

بررسی نگرش کتابداران برای اجرای راهبردهای حاکمیت داده در برنامه ریزی مجموعه سازی منابع اطلاعاتی کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی

فریبا جلیلی^۱ | فریبرز درودی^۲ | علی اکبر فامیل روحانی^۳

۱- دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان، ایران faribajalili62@gmail.com

۲- استادیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) تهران، ایران (نویسنده مسئول)
doroudi@irandoc.ac.ir

۳- استادیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان، ایران sfamilrouhany@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۸/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۹/۲۲

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی نگرش متخصصان علم اطلاعات به اجرای راهبردهای حاکمیت داده در برنامه ریزی مجموعه سازی منابع اطلاعاتی کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی است.

روش پژوهش: روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی - تحلیلی است. جامعه آماری آن ۱۵۵ نفر یعنی تمام کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی در سال ۹۸ بود. به منظور تعیین حجم نمونه از فرمول نمونه گیری مورگان بهره گرفته شد و تعداد ۱۰۸ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری پرسش نامه‌ای محقق ساخته براساس حکمرانی داده‌ها است. روایی پرسش نامه صوری و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ۹۸ درصد محاسبه شده است. داده‌های پژوهش پس از گردآوری با استفاده از نرم افزار SPSS25، آمار توصیفی، آنوا تک عاملی، لون و اکسل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که نگرش کتابداران در بیشتر مؤلفه‌های هفت گانه: کیفیت داده، کاربرد داده، فرآیند داده، استاندارد داده، یکپارچگی داده، امنیت داده و مدل سازی داده درباره مجموعه سازی منابع در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی با توجه به سطح تحصیلات، رشته تحصیلی و سابقه ارتباط معناداری ندارند ($P>0/05$). در بعضی از مؤلفه‌ها مانند: کاربرد داده در مجموعه سازی با توجه به رشته تحصیلی و فرآیند داده‌ها و مدل سازی داده در مجموعه سازی با توجه به سابقه کاری ارتباط معناداری دارد ($P<0/05$).

نتیجه گیری: نتایج پژوهش نشان می دهد که کتابداران امکان پیاده سازی و اجرای راهبردهای حاکمیت داده در مجموعه سازی منابع در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاهی بالاتر از حد متوسط یعنی مطلوب ارزیابی می کنند.

واژه‌های کلیدی: حکمرانی داده، نگرش کتابداران، دانشگاه آزاد اسلامی، مجموعه سازی، کتابخانه‌های دانشگاهی.

مقدمه

با گسترش داده و اطلاعات در سازمان‌های امروزی و نقش بی‌بدیل آن‌ها در اداره امور سازمان در لایه‌های مختلف عملیاتی و راهبردی، داده و اطلاعات به عنوان دارایی سازمان تلقی شده و ساماندهی و مدیریت آن اهمیتی دو چندان یافته و چگونگی تولید، ذخیره و بازیابی داده و اطلاعات مورد توجه قرار گرفته است. حجم انبوه داده و اطلاعات از یک سو و اهمیت یافتن روزافزون نقش داده و اطلاعات در سازمان‌ها از سوی دیگر، مدیریت داده و اطلاعات را اجتناب ناپذیر می‌کند. نبود نظام مدون مدیریت داده و اطلاعات در هر سازمانی، موجب پایین آمدن کیفیت داده و اطلاعات و در نتیجه کاهش اثربخشی آن می‌شود (مرتضوی، ۱۳۹۷).

اداره کتابخانه‌های دانشگاهی در عصر تحولات شتابناک در عرصه اطلاعات و ارتباطات دیگر اداره یک کتابخانه به معنای چند دهه پیش نیست. همگام با رشد جوامع، جامعه علمی و تحقیقاتی و نیازهای آن نیز رشد چشمگیری داشته است. منابع اطلاعاتی نیز تنوع خاصی یافته‌اند. محمل‌های مختلفی به منابع اطلاعاتی افزوده شده‌اند. اطلاعات جنبه تخصصی‌تری بخود گرفته‌اند و منابع خاص هر رشته و گرایش بسیار افزایش یافته‌اند. از سویی تعداد محققان و کاربران کتابخانه‌ها نیز افزایش داشته است. لذا نیازهای اطلاعاتی کاربران نیز متحول شده است. همچنین با ورود تکنولوژی و کامپیوتر به کتابخانه‌ها نحوه و روند اطلاع‌رسانی حالت جدیدی بخود گرفته است. با وجود چنین تغییراتی، اهمیت حفظ کتابخانه در وضعیت مطلوب و سازگار با جامعه و نیازهای آن به سختی قابل انکار است (آذرنگ، ۱۳۸۱).

هدف از مجموعه‌سازی ساختن مجموعه برای رویارویی با نیازهای آتی، ضمن پاسخگویی به نیازهای جاری استفاده کنندگان است. مراکز پژوهشی و سازمان‌ها برای انجام فعالیت‌های علمی و تحقیقاتی خود به اطلاعات نیاز دارند و طبعا اطلاعات مورد نیاز از کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی کسب می‌شود که دارای منابعی مرتبط با اهداف، وظایف، فعالیت‌ها و طرح‌های تحقیقاتی این سازمان‌ها می‌باشد. مجموعه‌سازی اصولی باعث می‌شود تا در دنیای تولید اطلاعات روزافزون در حوزه‌های

گوناگون علمی، این کمیت عظیم به سردرگمی پژوهشگران در میان انبوه عظیم اطلاعات و صرف هزینه، زمان و انرژی زیاد نینجامد و با بهره‌گیری از بهترین روش‌ها و راهکارها، ناب‌ترین اطلاعات به آنان ارائه شود (حسن خانی، ۱۳۸۵). مدیریت داده‌های درست که مورد نیاز مراجعان کتابخانه‌های دانشگاهی می‌باشد، یک کار گروهی است که بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات، کتابخانه و بخش‌های پژوهشی دانشگاه‌ها را دربر می‌گیرد که می‌توانند برای مدیریت داده‌ها و امکان دسترسی محققان به داده‌ها و اطلاعات صحیح با یکدیگر همکاری کنند.

حکمرانی داده به عنوان مجموعه‌ای از قوانین، نقش‌ها، مسئولیت‌ها و بدنه‌های سازمانی که در ارتباط با فرآیندهای اطلاعاتی تعریف می‌شوند، به دنبال بهبود کیفیت داده‌ها و ایجاد ارزش از آنها در راستای اهداف کسب و کاری است (توماس^۱، ۲۰۱۴). بروس، جانسن و ویلمینکو-هایکینن^۲ (۲۰۱۶) نیز اصول اصلی حاکمیت داده‌ها را به شرح زیر تنظیم می‌کند: سازماندهی، تنظیم، انطباق و تفاهم مشترک. علاوه بر آن، ختری و برآون^۳ (۲۰۱۰) حکمرانی داده را سیستمی می‌دانند که بر افراد، ابزار و فرآیندهایی متمرکز است که در امر تولید، مدیریت و نظارت بر داده‌های سازمان دخالت دارند. همچنین، به گروهایی اشاره دارند که درباره سرمایه‌های داده‌ای سازمان حق تصمیم‌گیری داشته و در برابر آن مسئول و پاسخگو شناخته می‌شوند. میلان و برایان^۴ (۲۰۲۰) نیز معتقدند که نوآوری در گردآوری داده‌ها با حاکمیت داده همراه بوده است کولتای^۵ (۲۰۱۶) نیز معتقد است که حکمرانی داده، خدمتی بر مبنای فرآیندهای استاندارد شده و تکرار شونده می‌باشد که برای ایجاد شفافیت در فرآیندهای داده محور طراحی شده است. حکمرانی داده برنامه‌ای است که کارکنان، روش‌ها و فناوری‌ها را به هم مرتبط می‌کند تا از این

1. Thomas

2. Brous, Janssen, and Vilminko-Heikinen

2. Khatri & Brown

2. Milne & Brayne

3. Koltay

4. Rosenbaum

5. Young & McConkey

6. Eckartz, Hofman & Van Veenstra

7. Liping

طریق موسسه‌ها و سازمان‌ها به صورت نظام‌مند در خصوص تصمیم‌گیری‌های حرفه‌ای و بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی عمل کنند. به تعبیر دیگر حکمرانی داده مجموعه‌ای از فرآیندهاست که به استفاده بهتر از داده‌ها، هماهنگی‌ها و کاهش هزینه‌ها منجر می‌شود. از سوی دیگر به افزایش میزان امنیت اطلاعات یاری می‌رساند. همچنین، مدیریت حکمرانی داده‌ها به تهیه و تصویب مدیریت کیفیت داده‌ها، تضمین امنیت داده‌های شناسایی شخصی، تضمین امنیت داده‌ها بر اساس قوانین مربوط به حریم شخصی، پیاده‌سازی معماری امنیتی بر اساس طبقه‌بندی داده‌های حساس، ارزیابی ریسک و برنامه‌ریزی برای کاهش ریسک افشای غیرمجاز و سهوی اطلاعات، تدوین چارچوب امنیت جامع، تدوین استاندارد تأمین محرمانگی، تدوین راه‌کارهایی برای جلوگیری از انتشار سهوی یا عمدی اطلاعات محرمانه، ثبت داده‌ها، محتوای داده‌ها، ذخیره داده‌ها، دسترسی به داده‌ها، ریسک و امنیت داده‌های کتابخانه منجر خواهد شد.

در بررسی پیشینه پژوهش‌های برخی از مطالعات علمی که در زمینه حاکمیت داده مورد بررسی قرار گرفته، معرفی می‌شود. نتایج پژوهش روزنام^۴ (۲۰۱۰) نشان می‌دهد که حاکمیت داده سبب اشتراک‌گذاری مناسب داده‌ها شده و نیز استفاده صحیح از اطلاعات در یک محیط ایمن با توجه به معیارهای اخلاقی را در پی دارد. همچنین گردآوری داده‌ها، تحلیل و مدیریت آن‌ها بهتر انجام می‌پذیرد. یانگ و مک کانلی^۵ (۲۰۱۲) در پژوهش خود نشان دادند که حاکمیت داده یک رشته نسبتاً جدید و در حال تحول است و به افزایش کیفیت داده‌ها منجر می‌شود. همچنین سیاست‌ها و فرآیندهای مرتبط با گردآوری، مدیریت، ذخیره‌سازی و استفاده از اطلاعات را پشتیبانی می‌کند. ایجاد خلاقیت در خصوص کیفیت داده؛ حریم خصوصی، امنیت، معماری و ادغام مناسب داده‌ها در استفاده مؤثر از آن‌ها نیز از مزایای راهبردهای حاکمیت داده است. از سوی دیگر مطالعه^۶ اکارتز، هافمن و وان ونسترا^۶ (۲۰۱۴) به منظور نشان دادن موانع اشتراک‌گذاری داده‌ها از منظر حکمرانی داده، منجر به ارائه مدل پیشنهادی شد که شامل ابعاد فنی، کیفیت داده، ارزش اقتصادی، حریم خصوصی و مالکیت داده است و می‌تواند در مدیریت بهتر

حکمرانی داده در سازمان‌ها مؤثر باشد. لپینگ^۷ (۲۰۱۶) در تحقیق خود بیان کردند که حکمرانی داده‌ها باعث می‌شود تا متخصصان توجه بیشتری به داده‌ها کنند و کتابخانه‌های داده مهم‌ترین نقش پشتیبانی از فرآیندهای استفاده از داده را دارند. به کارگیری روش‌های حاکمیت داده توسط متخصصان علم اطلاعات، این حوزه را از مدیریت مرسوم اطلاعات به سمت مدیریت داده‌های جزیی و کاربردی هدایت کرده است. همچنین، نتایج پژوهش او نشان می‌دهد که اشتراک‌گذاری داده نقش مهمی در کاربرد راهبردهای حاکمیت داده، استفاده از زیرساخت‌های اطلاعاتی، پردازش و استفاده مجدد از داده‌ها دارد. علاوه بر آن، نتایج پژوهش ور و موئری^۸ (۲۰۱۷) نشان داد که عواملی همچون حفظ کیفیت داده، کسب رضایت مشتری، اطمینان از امنیت و کنترل داده‌ها و رسیدن به کارایی عملیاتی از پیشران‌های حکمرانی داده در حوزه سلامت هستند. آبراهام، اشنایدر و ووم بروکا^۹ (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی نقش حاکمیت داده پرداختند. نتایج نشان داد که کنترل بر مدیریت داده‌ها در چارچوب حاکمیت داده سبب مدیریت بهینه داده‌ها شده و به افزایش ارزش داده‌ها و کاهش هزینه‌های مدیریت منجر می‌شود. همچنین ارائه چارچوب مفهومی حاکمیت داده و طراحی ساختار آن یکی از نتایج این پژوهش است. جونز و همکارانش^{۱۰} (۲۰۲۰) در مطالعه تحلیلی خود به این نتیجه رسیدند که استفاده از استانداردهای حاکمیت داده در بهره‌گیری مؤثر از داده‌ها تعیین کننده است. آن‌ها مشخص ساختند که فقدان ساختار و فرآیند مناسب برای استفاده مجدد از اطلاعات و بهره‌گیری از داده‌های پژوهشی در محیط علمی، باعث مشکلاتی در این عرصه می‌شود. لذا استفاده مناسب از اطلاعات با شناخت ویژگی‌های داده‌های دسترسی آزاد و ابزارهای پردازش آن و طراحی پایگاه مناسب میسر است.

3. Were & Moturi

2. Abraham, Schneider & Vom Brocke

3. Jones et al

4. Data Quality

5. Data Usage

6. Data Process

7. Data Standard

8. Data Integration

9. Data Security

10. Data Modeling

۲. نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده درباره مجموعه‌سازی منابع بر پایه رشته تحصیلی آن‌ها از دیدگاه آماری متفاوت است.

۳. نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده درباره مجموعه‌سازی منابع بر پایه میزان تجربه کاری آن‌ها از دیدگاه آماری متفاوت است.

روش پژوهش

روش پژوهش پیمایشی-تحلیلی است که متداول‌ترین روش در پژوهش‌های کمی است. جامعه آماری پژوهش مورد بررسی در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور است. تعداد این کتابخانه‌ها ۳۷ کتابخانه، شامل ۷ کتابخانه در تهران و ۳۰ کتابخانه در مراکز استانی سراسر کشور است. همچنین جامعه آماری انسانی در پژوهش مدیران و متخصصان علم اطلاعات شامل کتابدارانی هستند که در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های آزاد اسلامی به فعالیت تخصصی اشتغال دارند. به منظور تعیین حجم نمونه از فرمول نمونه‌گیری مورگان بهره‌گیری شد و تعداد ۱۰۸ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسش‌نامه محقق‌ساخته است که با در نظر گرفتن نیازهای کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی تدوین شده است. پرسش‌نامه مورد استفاده در پژوهش حاضر از ۳۸ گویه بر پایه مؤلفه‌های حکمرانی داده تشکیل شده است. برای تمامی جامعه آماری پژوهش پرسش‌نامه ارسال و در نهایت تعداد ۱۰۸ مورد پاسخ داده شد که برابر با ۸۵ درصد کل جامعه پژوهش است. جهت سنجش اعتبار ابزار اندازه‌گیری از اعتبار محتوا استفاده شده است. به این صورت که، اولاً سعی شده است که پرسش‌ها مرتبط با موضوع طراحی شوند و تا حد امکان سلیس و روان و قابل درک برای پاسخ دهنده باشد و در مرحله بعدی تمامی پرسش‌ها توسط ۱۲ نفر از استادان علم اطلاعات مورد بررسی قرار گرفت و نظر اصلاحی آنان در پرسش‌نامه نهایی اعمال شد.

برای تعیین پایایی پرسش‌نامه و قابلیت اعتماد آن از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. این ضریب بیانگر میزان

حاکمیت داده سبب بهبود کیفیت گردآوری، ذخیره‌سازی، سازماندهی، حفاظت، ایمنی، و تسهیل اشتراک‌گذاری اطلاعات شده و طراحی چارچوب‌ها و روندها موجب افزایش ارزش داده‌ها در کاربرد آن‌ها می‌شود. همچنین استفاده از استانداردهای این حوزه به بهبود کیفیت داده‌ها در استفاده از آن‌ها منجر، و سبب افزایش ارزش اطلاعات شده است. با عنایت به بررسی بیشتر پژوهش‌های پیشین، حکمرانی داده از مباحث جوان علم کتابداری و اطلاع‌رسانی است. پژوهش‌های انجام شده در ایران و خارج از ایران اغلب یا به صورت کیفی بوده یا به صورت دوره آموزشی در کارگاه و نشست‌ها انجام شده و هیچ مبحثی به اجرای راهبردی حکمرانی داده در برنامه‌ریزی منابع و خدمات کتابخانه‌ها اشاره نشده است. با توجه به جایگاه کتابخانه‌های دانشگاهی در دانشگاه آزاد اسلامی که در تقویت ساختار آموزشی و توسعه جایگاه پژوهشی از اهمیت به‌سزایی برخوردار هستند، لذا در این پژوهش به عنوان جامعه آماری مورد مطالعه در نظر گرفته شده‌اند. در پژوهش حاضر نگرش متخصصان علم اطلاعات در راستای پیاده‌سازی و اجرای راهبردهای حاکمیت داده در برنامه‌ریزی برای مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است. در بررسی پژوهشی برای پیاده‌سازی حاکمیت داده در هفت مؤلفه مورد بررسی قرار گرفته که عبارتند از: کیفیت داده^۴، کاربرد داده^۵، فرآیند داده^۶، استاندارد داده^۷، یکپارچگی داده^۸، امنیت داده^۹ و مدل‌سازی داده^{۱۰}. هدف اصلی این پژوهش آگاهی از نگرش کتابداران درباره ابعاد و مؤلفه‌های پیاده‌سازی و اجرای راهبردهای حاکمیت داده در مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی است. در این راستا یافتن پاسخ برای سوال زیر مد نظر این پژوهش قرار گرفت:

۱. امکان اجرای راهبردهای حاکمیت داده در

مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی کتابخانه چگونه است؟

همچنین، فرضیه‌های پژوهش نیز شامل ۳ فرضیه می‌شود:

۱. نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده درباره

مجموعه‌سازی منابع بر پایه سطح تحصیلات آن‌ها از دیدگاه آماری متفاوت است.

(نسخه ۲۵) و اکسل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج آن با استفاده از آماره های توصیفی و استنباطی (آنوا تک عاملی، تی مستقل و لون) در قالب جداول نشان داده شده است.

یافته‌ها

در بیان ویژگی‌های جمعیت شناختی کتابداران، یافته‌های زیر به دست آمد:

هم‌پوشانی و هم‌سویی سوالات پرسش‌نامه است. میزان این ضریب بیان می‌کند که آیا پاسخ دهندگان با دقت و آگاهی به سوالات پرسش‌نامه پاسخ داده‌اند؟ از این ضریب همچنین برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری پرسش‌نامه استفاده می‌شود. محاسبه آلفای کرونباخ مؤلفه‌های حاکمیت داده دربارهٔ مجموعه‌سازی اطلاعات معادل ۰/۹۸. محاسبه شده که حاکی از قوت پایایی پرسش‌نامه است. تجزیه و تحلیل داده‌های حاصله از طریق آمار توصیفی و استنباطی و با استفاده از نرم افزارهای SPSS

جدول ۱. توزیع فراوانی پاسخ‌گویان

سابقه	مدرک تحصیلی								سن				جنسیت		ویژگی‌های پاسخ دهندگان	
	زیر ۵ سال	بین ۶ تا ۱۰ سال	۱۱ تا ۱۵ سال	۱۶ تا ۲۰ سال	بیشتر از ۲۰ سال	دیپلم	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دیگرا	زیر ۳۰ سال	۳۰-۴۰ سال	۴۰-۵۰ سال	۵۰ سال به بالا		مرد
۵	۱۲	۲۶	۲۷	۳۵	۲	۸	۲۳	۶۳	۱۲	۶	۳۴	۶۳	۵	۴۵	۶۳	فراوانی
۷/۴	۱۱/۱	۲۴/۱	۲۵/۰	۳۲/۴	۱/۹	۷/۴	۲۱/۳	۵۸/۳	۱۱/۱	۵/۶	۳۱/۵	۵۸/۳	۴/۶	۴۱/۷	۵۸/۳	درصد

سابقه و تجربه کاری کارمندان بیشتر از ۲۰ سال یعنی ۳۲/۴ درصد است.

سوال پژوهش: امکان اجرای راهبردهای حاکمیت داده در مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی کتابخانه چگونه است؟

یافته‌های جمعیت‌شناختی در جدول ۱ نشان می‌دهد بیشتر کتابداران زن ۵۸/۳ و ۴۱/۷ درصد دیگر آقایان هستند. سن ۵۸/۳ کتابداران بین ۵۰ تا ۴۱ سال است. تحصیلات ۶۳ درصد از شرکت کنندگان در پژوهش کارشناسی ارشد است. همچنین، بیشترین

جدول ۲. آمار توصیفی مرتبط با ابعاد و مولفه‌های پیاده‌سازی و اجرای راهبردهای حاکمیت داده در مجموعه‌سازی منابع اطلاعات

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	واریانس
کیفیت داده. مجموعه‌سازی	۱۰۰	۳/۵۲	۳/۷۹۷۶۱	۱۴/۴۲۲
کاربرد داده. مجموعه‌سازی	۱۰۰	۳/۶۱	۳/۱۳۶۲۳	۹/۸۳۶
فرآیند داده‌ها. مجموعه‌سازی	۱۰۳	۳/۴۸	۳/۷۶۴۴۶	۱۴/۱۷۱
استاندارد. مجموعه‌سازی	۱۰۷	۳/۴۵	۳/۷۰۲۵۵	۱۳/۷۰۹
یکپارچگی داده. مجموعه‌سازی	۱۰۳	۳/۵۲	۳/۰۷۵۲۰	۹/۴۵۷
امنیت داده‌ها. مجموعه‌سازی	۹۹	۳/۴۴	۴/۴۳۰۴۸	۱۹/۶۲۹
مدل‌سازی داده مجموعه‌سازی	۱۰۰	۳/۴۱	۳/۳۸۱۷۵	۱۱/۴۳۶
حکمرانی داده	۷۰	۳/۵۵	۶/۲۱۷۲۲	۳/۸۶۵

کتابخانه‌های مرکزی دانشگاهی بالاتر از حد متوسط یعنی مطلوب ارزیابی می‌کنند.
فرضیه اول. نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده درباره مجموعه سازی منابع بر پایه سطح تحصیلات آن‌ها دیدگاه آماری متفاوت است.

با توجه به آماره‌های مشاهده شده در جدول ۲ میانگین اکتسابی امکان پیاده‌سازی و اجرای راهبردهای حاکمیت داده در مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی ۳/۵۵ گزارش شده که بالاتر از حد متوسط جامعه می‌باشد و کتابداران امکان پیاده‌سازی و اجرای راهبردهای حاکمیت داده در مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی را در

جدول ۳. بررسی تفاوت نگرش کتابداران با سطح تحصیلات گوناگون نسبت به ابعاد حاکمیت داده

ANOVA						
سطح معناداری	مقدار F	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع مجزورات	متغیرها	
۰/۲۲۱	۱/۴۵۹	۲۰/۶۵۷	۴	۸۲/۶۲۸	بین گروه‌ها	کیفیت داده. مجموعه سازی
		۱۴/۱۵۹	۹۵	۱۳۴۵/۱۳۲	درون گروه‌ها	
			۹۹	۱۴۲۷/۷۶۰	جمع	
۰/۰۳۱	۲/۷۹۰	۲۵/۵۹۰	۴	۱۰۲/۳۶۱	بین گروه‌ها	کاربرد داده. مجموعه سازی
		۹/۱۷۳	۹۵	۸۷۱/۳۹۹	درون گروه‌ها	
			۹۹	۹۳۷/۷۶۰	جمع	
۰/۳۱۱	۱/۲۱۱	۱۷/۰۲۵	۴	۶۸/۰۹۸	بین گروه‌ها	فرآیند داده‌ها. مجموعه سازی
		۱۴/۰۵۵	۹۸	۱۳۷۷/۳۵۸	درون گروه‌ها	
			۱۰۲	۱۴۴۵/۴۵۶	جمع	
۰/۵۹۲	۰/۷۰۳	۹/۷۴۹	۴	۳۸/۹۹۶	بین گروه‌ها	استاندارد. مجموعه سازی
		۱۳/۸۶۴	۱۰۲	۱۴۱۴/۱۴۴	درون گروه‌ها	
			۱۰۶	۱۴۵۳/۱۴۰	جمع	
۰/۲۳۲	۱/۴۲۴	۱۳/۲۴۶	۴	۵۲/۹۸۴	بین گروه‌ها	یکپارچگی داده. مجموعه سازی
		۹/۳۰۲	۹۸	۹۱۱/۶۱۸	درون گروه‌ها	
			۱۰۲	۹۶۴/۶۰۲	جمع	
۰/۶۴۲	۰/۶۳۱	۱۲/۵۷۳	۴	۵۰/۲۹۳	بین گروه‌ها	امنیت داده‌ها. مجموعه سازی
		۱۹/۹۲۹	۹۴	۱۸۷۳/۳۶۴	درون گروه‌ها	
			۹۸	۱۹۲۳/۶۵۷	جمع	
۰/۳۷۵	۱/۰۷۱	۱۲/۲۱۵	۴	۴۸/۸۶۱	بین گروه‌ها	مدل‌سازی داده مجموعه سازی
		۱۱/۴۰۳	۹۵	۱۰۸۳/۳۲۹	درون گروه‌ها	
			۹۹	۱۱۳۲/۱۹۰	جمع	
۰/۳۷۰	۱/۰۸۷	۴۱۷۹/۶۸۸	۴	۱۶۷۱۸/۷۵۲	بین گروه‌ها	حکمرانی داده
		۳۸۴۶/۰۴۶	۶۵	۲۴۹۹۹۳/۰۱۹	درون گروه‌ها	
			۶۹	۲۶۶۷۱۱/۷۷۱	جمع	

داده آورده شده است مقدار احتمال در کاربرد داده کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین ادعای وجود تفاوت بین نگرش کتابداران با

طبق نتایجی که در جدول ۳ برای بررسی تفاوت نگرش کتابداران با سطح تحصیلات گوناگون نسبت به ابعاد حاکمیت

سطح تحصیلات گوناگون نسبت به ابعاد کاربرد داده در کتابداران با سطح تحصیلات گوناگون نسبت به سایر مؤلفه های مجموعه سازی رد نمی شود و بین نگرش کتابداران با سطح تحصیلات گوناگون نسبت به ابعاد کاربرد داده در مجموعه سازی تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین، در بقیه ابعاد بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین ادعای وجود تفاوت بین رد می شود و بین نگرش حکمرانی داده ها تفاوتی وجود ندارد. فرضیه دوم. نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده درباره مجموعه سازی منابع بر پایه رشته تحصیلی آنها از دیدگاه آماری متفاوت است.

جدول ۴. بررسی تفاوت نگرش کتابداران با رشته های تحصیلی گوناگون نسبت به ابعاد حاکمیت داده

آزمون لون ^۱ برای برابری واریانس							
تفاوت خطای استاندارد	تفاوت میانگین	سطح معناداری دو طرفه	درجه Df آزادی	مقدار t	سطح معناداری	مقدار F	
۰/۸۴۸۶۱	۰/۴۹۸۰۲	۰/۵۵۹	۹۸	۰/۵۸۷	۰/۸۴۴	۰/۰۳۹	فرض برابری واریانس
۰/۸۴۸۶۹	۰/۴۹۸۰۲	۰/۵۶۰	۴۹/۲۴۱	۰/۵۸۷			کیفیت داده. مجموعه سازی
۰/۷۱۸۲۲	۰/۲۴۳۲۴	۰/۷۳۶	۹۸	۰/۳۳۹	۰/۸۰۳	۰/۰۶۲	فرض نابرابری واریانس
۰/۶۸۹۷۵	۰/۲۴۳۲۴	۰/۷۲۶	۴۷/۲۸۳	۰/۳۵۳			کاربرد داده. مجموعه سازی
۰/۸۴۶۶۱	۰/۴۰۴۴۸	۰/۶۳۴	۱۰۱	۰/۴۷۸	۰/۹۸۶	۰/۰۰۰	فرض نابرابری واریانس
۰/۸۷۴۳۰	۰/۴۰۴۴۸	۰/۶۴۶	۴۳/۲۱۹	۰/۴۶۳			فرآیند داده ها. مجموعه سازی
۰/۷۹۶۴۶	۱/۴۵۹۷۷	۰/۰۷۰	۱۰۵	۱/۸۳۳	۰/۴۱۶	۰/۶۶۸	فرض برابری واریانس
۰/۷۳۷۶۴	۱/۴۵۹۷۷	۰/۰۵۳	۵۸/۸۷۴	۱/۹۷۹			استاندارد. مجموعه سازی
۰/۶۸۲۹۳	۰/۴۵۴۲۹	۰/۵۰۷	۱۰۱	۰/۶۶۵	۰/۸۱۰	۰/۰۵۸	فرض نابرابری واریانس
۰/۶۵۹۰۶	۰/۴۵۴۲۹	۰/۴۹۴	۵۲/۰۵۲	۰/۶۸۹			یکپارچگی داده. مجموعه سازی
۱/۰۱۲۷۸	۰/۹۱۷۸۱	۰/۳۶۷	۹۷	۰/۹۰۶	۰/۸۶۵	۰/۰۲۹	فرض برابری واریانس
۱/۰۰۷۷۰	۰/۹۱۷۸۱	۰/۳۶۷	۴۴/۴۵۲	۰/۹۱۱			امنیت داده ها. مجموعه سازی
۰/۷۶۵۱۰	۰/۲۷۵۴۹	۰/۷۲۰	۹۸	۰/۳۶۰	۰/۷۵۲	۰/۱۰۱	فرض نابرابری واریانس
۰/۷۳۶۰۶	۰/۲۷۵۴۹	۰/۷۱۰	۵۰/۲۲۷	۰/۳۷۴			مدل سازی داده مجموعه سازی
۱۵/۹۸۷۹۰	۱۷/۲۶۵۱۵	۰/۲۸۴	۶۸	۱/۰۸۰	۰/۲۳۸	۱/۴۱۵	فرض برابری واریانس
۱۴/۸۸۳۶۸	۱۷/۲۶۵۱۵	۰/۲۵۲	۴۸/۸۸۵	۱/۱۶۰			حکمرانی داده
							فرض نابرابری واریانس

¹ Levene's Test

رد می‌شود. همچنین، برای برابری واریانس دو جامعه از آزمون لون استفاده شده و با توجه اینکه مقدار سطح معناداری تمامی ابعاد حکمرانی داده‌ها، بزرگتر از سطح خطای آزمون $\alpha=0.05$ است برابر بودن واریانس دو جامعه رد نمی‌شود.

فرضیه سوم. نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده دربارهٔ مجموعه سازی منابع بر پایهٔ میزان تجربهٔ کاری آن‌ها از دیدگاه آماری متفاوت است.

با توجه به داده‌های موجود در جدول ۴ آزمون آزمون «تی مستقل» فوق برای بررسی تفاوت نگرش کتابداران با رشته‌های تحصیلی گوناگون نسبت به ابعاد حاکمیت داده نشان می‌دهد که تمامی ابعاد حکمرانی داده‌ها سطح معناداری آن‌ها که همان p -value است، بزرگتر از سطح خطای آزمون $\alpha=0.05$ است. بنابراین تفاوت معناداری بین نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده بر پایه رشتهٔ تحصیلی آن‌ها وجود ندارد. در نتیجه فرض نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده بر پایهٔ رشتهٔ تحصیلی آن‌ها از دیدگاه آماری متفاوت است

جدول ۵. بررسی تفاوت نگرش کتابداران با سابقهٔ کاری گوناگون نسبت به ابعاد حاکمیت داده

ANOVA						متغیرها
سطح معناداری	مقدار آماره آزمون (F)	میانگین مجذورات	درجه آزادی	جمع مجذورات	منبع تغییرات	
۰/۸۹۶	۰/۲۷۱	۴/۰۳۱	۴	۱۶/۱۲۵	بین گروه‌ها	کیفیت داده. مجموعه سازی
		۱۴/۸۵۹	۹۵	۱۴۱۱/۶۳۵	درون گروه‌ها	
			۹۹	۱۴۲۷/۷۶۰	جمع	
۰/۵۷۹	۰/۷۲۲	۷/۱۷۹	۴	۲۸/۷۱۸	بین گروه‌ها	کاربرد داده. مجموعه سازی
		۹/۹۴۸	۹۵	۹۴۵/۰۴۲	درون گروه‌ها	
			۹۹	۹۳۷/۷۶۰	جمع	
۰/۰۱۲	۳/۳۸۹	۴۳/۹۰۷	۴	۱۷۵/۶۲۹	بین گروه‌ها	فرآیند داده‌ها. مجموعه سازی
		۱۲/۹۵۷	۹۸	۱۲۶۹/۸۲۸	درون گروه‌ها	
			۱۰۲	۱۴۴۵/۴۵۶	جمع	
۰/۴۷۶	۰/۸۸۵	۱۲/۱۸۲	۴	۴۸/۷۲۶	بین گروه‌ها	استاندارد. مجموعه سازی
		۱۳/۷۶۹	۱۰۲	۱۴۰۴/۴۱۴	درون گروه‌ها	
			۱۰۶	۱۴۵۳/۱۴۰	جمع	
۰/۱۱۴	۱/۹۱۳	۱۷/۴۶۹	۴	۶۹/۸۷۵	بین گروه‌ها	یکپارچگی داده. مجموعه سازی
		۹/۱۳۰	۹۸	۸۹۴/۷۲۷	درون گروه‌ها	
			۱۰۲	۹۶۴/۶۰۲	جمع	
۰/۱۰۱	۱/۹۹۷	۳۷/۶۶۹	۴	۱۵۰/۶۷۷	بین گروه‌ها	امنیت داده‌ها. مجموعه سازی
		۱۸/۸۶۱	۹۴	۱۷۷۲/۹۸۰	درون گروه‌ها	
			۹۸	۱۹۳۲/۶۵۷	جمع	
۰/۰۲۲	۲/۹۹۳	۳۱/۶۷۷	۴	۱۲۶/۷۱۰	بین گروه‌ها	مدل سازی داده مجموعه سازی
		۱۰/۵۸۴	۹۵	۱۰۰۵/۴۸۰	درون گروه‌ها	

			۹۹	۱۱۳۲/۱۹۰	جمع	
۰/۰۹۶	۲/۰۶۳	۷۵۱۰/۱۲۹	۴	۲/۰۶۳	بین گروه ها	حکمرانی داده
	۰/۱۰۶	۳۶۴۱/۰۹۶	۶۵		درون گروه ها	
			۶۹	۲۶۶۷۱۱/۷۷۱	جمع	

باید اظهار کرد که حکمرانی داده به عنوان یکی از مهم ترین برنامه‌ها برای مدیریت داده‌های مجموعه سازی شده و پیاده سازی آن در کتابخانه جای هیچ گونه شک و تردیدی را برای مدیران نگذاشته است. تحقیق حاضر به بررسی نگرش متخصصان علم اطلاعات برای اجرای راهبردهای حاکمیت داده در برنامه ریزی مجموعه سازی منابع اطلاعاتی کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی پرداخته است. براساس یافته‌های تحقیق ۶ مؤلفه حکمرانی داده (کیفیت داده، کاربرد داده، فرآیند داده، استاندارد داده، یکپارچگی داده، امنیت داده و مدل سازی داده) درباره مجموعه سازی منابع شناسایی گردید.

باتوجه به یافته‌های جدول ۲ مربوطه به مؤلفه‌های حکمرانی داده، میانگین اکتسابی مؤلفه‌های کیفیت داده در مجموعه سازی ۳/۵۲، کاربرد داده در مجموعه سازی ۳/۶۱، فرآیند داده در مجموعه سازی ۳/۴۸، استاندارد داده در مجموعه سازی ۳/۴۵، یکپارچگی داده در مجموعه سازی ۳/۵۲، امنیت داده در مجموعه سازی ۳/۴۴ و مدل سازی داده در مجموعه سازی ۳/۴۱ به دست آمده است و پاسخ گویان پیاده سازی و اجرای راهبردهای حاکمیت داده در مجموعه سازی را بالاتر از حد متوسط یعنی مطلوب ارزیابی می کنند. با توجه به نتایج معناداری حاصل از فرضیه‌های پژوهش و نمره‌های به دست آمده که نشان از تأیید آن در سطح بالا و مؤثری دارد، می توان بیان کرد که نتایج به دست آمده تعمیم پذیری قابل قبولی دارند و می توان این یافته‌ها را به سطح کل جامعه آماری تعمیم داد.

در پژوهش حاضر، تأثیر سه ویژگی جمعیت شناختی سطح تحصیلات، نوع رشته تحصیلی و سابقه خدمت کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد کشور بر پایه ابعاد حکمرانی داده‌ها بررسی شده است. اولین یافته پژوهش بر مبنای سطح تحصیلات حاکی از این است که بین نگرش کتابداران به

با توجه به داده‌های موجود در جدول ۵ آزمون تحلیل واریانس فوق برای بررسی تفاوت نگرش کتابداران با سابقه کاری گوناگون نسبت به ابعاد حاکمیت داده نشان می دهد، اختلاف دیده شده بین پاسخ گویان بر پایه عامل جمعیت شناختی متغیر سابقه کاری، مقدار مؤلفه‌های فرآیند داده‌ها و مدل سازی داده با سطح معناداری ۰/۰۱۲ و ۰/۰۲۲ کمتر از سطح معناداری که همان p-value است که نشاگر وجود تفاوت معنادار بین نگرش کتابداران با سابقه کاری گوناگون نسبت در ابعاد فرآیند داده‌ها و مدل سازی داده آن‌ها است. در نتیجه در این ابعاد، فرض فرضیه مخالف: نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده بر پایه میزان تجربه کاری آن‌ها از دیدگاه آماری متفاوت است تأیید می شود. همچنین، مقدار بقیه ابعاد حکمرانی داده‌ها سطح معناداری که همان p-value است بین بزرگتر از سطح خطای آزمون $\alpha=0.05$ است و تفاوت معناداری بین نگرش کتابداران با سابقه کاری گوناگون نسبت به ابعاد حاکمیت داده‌ی آن‌ها وجود ندارد. در نتیجه فرض فرضیه صفر نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده بر پایه میزان تجربه کاری آن‌ها از دیدگاه آماری متفاوت نیست تأیید می شود.

بحث و نتیجه گیری

حاکمیت داده در کتابخانه به فرآیندهای تشخیص و تصمیم در خصوص فرآهم آوردن، ذخیره سازی، سازماندهی، ارزیابی، کاربرد و اثربخشی اطلاعات باز می گردد و در این مسیر به یاری مدیریت کتابخانه می آید تا فعالیت‌های تخصصی به شیوه بهتری به انجام رسد. حاکمیت داده به نوعی تدوین چارچوبی مستحکم و ساختاری منظم برای مدیریت داده‌هاست. تا در کنار فناوری‌های نوین اطلاعاتی به یاری کتابداران شتافته و حوزه‌های متنوعی از اطلاع رسانی را بهبود بخشد. با توجه به بیان این مطالب،

ابعاد راهبردهای حاکمیت داده دربارهٔ مجموعه سازی منابع بر پایهٔ سطح تحصیلات کتابداران تفاوت معناداری در بین بعد کاربرد داده در مجموعه سازی وجود دارد. به عبارت دیگر در مجموعه سازی منابع نگرش کتابداران به کاربرد داده با توجه به سطح تحصیلات متفاوت است که بیانگر این است که کتابداران دارای مقطع تحصیلی متفاوت نگرش یکسانی به کاربرد داده‌ها ندارند و این امر نشان دهنده تأثیر مثبت آموزش‌های تحصیلات بالاتر بر دیدگاه کتابداران در کاربرد داده‌ها هنگام تهیه منابع اطلاعاتی و مجموعه سازی کتابخانه است. یافته‌های پژوهش بر مبنای نوع رشته تحصیلی حاکی از این است که تفاوت معناداری بین نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده بر پایهٔ رشتهٔ تحصیلی آن‌ها وجود ندارد این امر نشان دهنده تبعیت کتابداران از قوانین کتابخانه در هنگام تهیه مجموعه کتابخانه است که همه کتابداران با هر رشته تحصیلی قادر به اثر گذاری یکسان در بخش مجموعه سازی می‌باشند. همچنین یافته‌های پژوهش بر مبنای سابقه خدمت کتابداران حاکی از این است که تفاوت معنادار بین نگرش کتابداران با سابقهٔ کاری گوناگون نسبت در ابعاد فرآیند داده‌ها و مدل سازی داده آن‌ها است. سابقه کاری بیشتر به تجربه بیشتر کتابداران و تغییر نگرش آن‌ها و شناخت بیشتر تمامی مراحل فرآیندهای داده‌ها از مرحله انتخاب تا وارد شدن منبع به کتابخانه و همچنین شناخت بیشتر آن‌ها از انواع مدل‌های مورد نیاز و استفاده از مدل مناسبی که مورد نیاز در هنگام تهیه مجموعه که منجر به سهولت تهیه مجموعه بهتر و منطبق با نیاز کاربران می‌شود.

با عنایت به یافته‌های پژوهش برای برنامه‌ریزی حاکمیت داده در خصوص کتابخانه‌های دانشگاهی در بحث کیفیت داده ضروری است تا مجموعه سازی منابع با توجه به معیارهای مؤثر انجام پذیرد. از این رو ضروری است تا بررسی نحوه فرآهم آوری منابع از منظر به‌هنگام بودن، دقیق و کامل بودن و از یک سوی دیگر، توجه به کیفیت منابع اطلاعاتی است. از این منظر با توجه به نتایج به دست آمده، ضرورت دارد تا مدیریت کتابخانه‌ها نسبت به بررسی منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌ها اقدام لازم به عمل آورند تا منابع مرتبط و دارای کیفیت انتشاراتی بالا در

کتابخانه‌ها مورد استفاده و بهره‌برداری قرار گیرد. از سوی دیگر، باید توجه کرد که منابع اطلاعاتی مرتبط با رشته‌های تحصیلی و منطبق بر نیاز واقعی کاربران در کتابخانه‌ها مورد بهره‌برداری قرار گیرد و منابع غیرمرتبط وجین شده یا اینکه در بایگانی راکد قرار گیرد و به جای آن از منابع اطلاعاتی مرتبط استفاده شود. همچنین، مؤلفه‌های دقت داده، قابلیت اطمینان داده، اعتبار داده، مستندسازی داده، ذخیره سازی مناسب داده و سازگاری داده با نیاز اطلاعاتی کاربر مورد توجه قرار گیرد. این نتایج با پژوهش روزنابام (۲۰۱۰) در بحث اشتراک گذاری مناسب داده‌ها و نیز استفاده صحیح از اطلاعات، و نیز با پژوهش یانگ و مک کانلی (۲۰۱۲) و پژوهش وِر و موئری (۲۰۱۷) از منظر نقش کیفیت داده همگونی دارد. در حوزهٔ کاربرد داده نیاز به استفاده از پایگاه‌های انتخاب منابع، ناشران منابع داده‌ها و منابعی که مورد نیاز برای مجموعه، تسهیلات فنی، سیستم‌ها برای بهبود روند خرید و تسهیل ارتباط با ناشران برای انتخاب و ثبت سفارش داده‌های کاربردی استفاده کرد. همچنین، با استفاده از بانک‌های اطلاعاتی با تبدیل داده به دیجیتالی بانک مجموعه کتابخانه با استفاده از نرم افزارهای کتابخانه‌ای تهیه و کاربران با استفاده از سیستم کامپیوتر در جریان مجموعه قرار گرفته و منبع مورد نیاز خود را شناسایی کند، و از کاربرد داده‌ها باخبر باشند و انتخاب فرمت‌های مختلف برای استفاده در کاربردهای مختلف توسط کاربران که به پویایی کتابخانه کمک می‌کند. نتایج این بخش از مطالعه با یافته‌های پژوهش لیبینگ (۲۰۱۶) در کاربرد مؤثر داده‌ها در خدمات همگونی دارد. در ارتباط با برنامهٔ فرآیند داده نیز نتایج حاکی از آن است که وضعیت فرآیند داده را در مجموعه سازی می‌توان با کاوش مراحل از زمان دریافت منابع و ثبت و ذخیره داده‌ها در سیستم کامپیوتری تا تبادل اطلاعات با مراجعان، اشتراک گذاری داده اشاره کرد که سبب تقویت فرآیند داده شده و با کسب اطلاعات تخصصی برای تشریح نیازهای کاربران در انتشار بهتر داده‌ها، می‌توان به برنامه‌ریزی بهتر در خصوص مدیریت و سازماندهی داده و انتقال داده به مخاطبان مبادرت ورزید. این نتایج با پژوهش آبراهام، اشنایدر و ووم بروکا (۲۰۱۹) دارای اشتراک است. در خصوص استانداردها استفاده از انواع

ابعاد راهبردهای حاکمیت داده دربارهٔ مجموعه سازی منابع بر پایهٔ سطح تحصیلات کتابداران تفاوت معناداری در بین بعد کاربرد داده در مجموعه سازی وجود دارد. به عبارت دیگر در مجموعه سازی منابع نگرش کتابداران به کاربرد داده با توجه به سطح تحصیلات متفاوت است که بیانگر این است که کتابداران دارای مقطع تحصیلی متفاوت نگرش یکسانی به کاربرد داده‌ها ندارند و این امر نشان دهنده تأثیر مثبت آموزش‌های تحصیلات بالاتر بر دیدگاه کتابداران در کاربرد داده‌ها هنگام تهیه منابع اطلاعاتی و مجموعه سازی کتابخانه است. یافته‌های پژوهش بر مبنای نوع رشته تحصیلی حاکی از این است که تفاوت معناداری بین نگرش کتابداران به ابعاد راهبردهای حاکمیت داده بر پایهٔ رشتهٔ تحصیلی آن‌ها وجود ندارد این امر نشان دهنده تبعیت کتابداران از قوانین کتابخانه در هنگام تهیه مجموعه کتابخانه است که همه کتابداران با هر رشته تحصیلی قادر به اثر گذاری یکسان در بخش مجموعه سازی می‌باشند. همچنین یافته‌های پژوهش بر مبنای سابقه خدمت کتابداران حاکی از این است که تفاوت معنادار بین نگرش کتابداران با سابقهٔ کاری گوناگون نسبت در ابعاد فرآیند داده‌ها و مدل سازی داده آن‌ها است. سابقه کاری بیشتر به تجربه بیشتر کتابداران و تغییر نگرش آن‌ها و شناخت بیشتر تمامی مراحل فرآیندهای داده‌ها از مرحله انتخاب تا وارد شدن منبع به کتابخانه و همچنین شناخت بیشتر آن‌ها از انواع مدل‌های مورد نیاز و استفاده از مدل مناسبی که مورد نیاز در هنگام تهیه مجموعه که منجر به سهولت تهیه مجموعه بهتر و منطبق با نیاز کاربران می‌شود.

با عنایت به یافته‌های پژوهش برای برنامه‌ریزی حاکمیت داده در خصوص کتابخانه‌های دانشگاهی در بحث کیفیت داده ضروری است تا مجموعه سازی منابع با توجه به معیارهای مؤثر انجام پذیرد. از این رو ضروری است تا بررسی نحوه فرآهم آوری منابع از منظر به‌هنگام بودن، دقیق و کامل بودن و از یک سوی دیگر، توجه به کیفیت منابع اطلاعاتی است. از این منظر با توجه به نتایج به دست آمده، ضرورت دارد تا مدیریت کتابخانه‌ها نسبت به بررسی منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌ها اقدام لازم به عمل آورند تا منابع مرتبط و دارای کیفیت انتشاراتی بالا در

این نکته اشاره کرد که بررسی مدل‌های داده‌ای برای تنظیم پایگاه داده‌ای در مجموعه‌سازی نقش مهمی برعهده دارد؛ زیرا سازوکار مناسب پایگاه در تهیه مجموعه موثر است. از این رو شناسایی انواع مدل‌ها در ساختار پایگاه داده مانند مدل رابطه‌ای، چندبُعدی، شیء‌گرا، شبکه‌ای، منطقی، معنایی و ... می‌تواند در بررسی و تصمیم‌گیری در برنامه‌نویسی پایگاه و نرم‌افزار کتابخانه تأثیرگذار است. در این میان بررسی وضعیت معماری داده‌ها و نیز امکانات فنی و سیستم‌های اطلاعاتی نقش مهمی دارد. این نتایج با یافته‌های اکارتز، هافمن و وان ونسترا (۲۰۱۴) جونز و همکاران (۲۰۲۰) همسو است.

بر اساس نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌شود تا مجموعه‌سازی در بخش‌های مختلف بر اساس نتایج به دست آمده ارائه و اقدام لازم انجام گیرد. در بعد مؤلفه کیفیت داده پیشنهاد می‌شود در هنگام تهیه مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی عوامل رشته‌های تحصیلی، سطوح تحصیلی (کارشناسی تا دکتری تخصصی)، گرایش‌ها و نیازهای اطلاعاتی تخصصی دانشجویان و نیز اعضای هیات علمی مورد توجه قرار گیرد. همچنین بر مبنای یافته‌های مبتنی بر یکپارچگی داده پیشنهاد می‌شود تا در ارائه خدمات اطلاعاتی منابع اطلاعاتی کتابی و غیرکتابی از نظر سطح خدمات و فهرست‌های پیوسته در کنار هم و به صورت مرتبط به کاربران عرضه شوند. همچنین بر اساس نتایج حاصل از مدل‌سازی داده در کنار استانداردها پیشنهاد می‌شود که در سازماندهی منابع اطلاعاتی در تمامی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی از استانداردهای یکپارچه در سازماندهی منابع اطلاعاتی بهره گرفته شود. همچنین، بر اساس مؤلفه امنیت اطلاعات پیشنهاد می‌شود راه کارهای اجرایی برای حفاظت از اطلاعات به صورت مدون و خط‌مشی مشخص تدوین شده و انواع روش‌های حفاظتی از جمله تهیه نسخه پشتیبان، جلوگیری از نفوذ و تخریب اطلاعات، رعایت محرمانگی و نیز پیشگیری از دستکاری اطلاعات به خصوص در محیط دیجیتال رعایت شود. بر اساس برآیند تمامی یافته‌ها و نتایج به دست آمده و نیز بر اساس الگوهای مدیریتی پیشرفته پیشنهاد می‌شود تا در برنامه‌ریزی مدون میان‌مدت و بلندمدت به منظور اجرای نتایج مورد نظر انجام گرفته و مطابق آن مجموعه

استانداردهای حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی نقش مهمی در ارتقای خدمات اطلاعاتی کتابخانه‌ها برعهده دارد. استفاده از انواع استانداردها مانند: به‌کارگیری استاندارد متس با ایجاد فراداده‌ها برای نگهداری از منابع دیجیتالی که بتواند اطمینان از اصالت اثر را به مخاطب دهد. یا استاندارد ابرداده‌ای مودس و دابلین کور که سبب انسجام در مدیریت و ساماندهی بهتر منابع می‌شود و در هنگام مجموعه‌سازی از فعالیت کتابدار پشتیبانی می‌کند. به ویژه استاندارد مودس باعث یکپارچه‌سازی شیوه‌های مطلوب در سازگاری فراداده‌های ناهمگون است. این استاندارد به نوعی مکمل دابلین کور محسوب می‌شود و توانایی رفع مشکلاتی این استاندارد را دارد. همچنین مؤلفه‌های خُرد را نیز در حوزه فراداده‌ای بررسی می‌کند و کاربرپسند است. لذا این استاندارد در ساماندهی بهتر منابع تأثیرگذار است و بهره‌گیری از آن در ارائه خدمات اطلاعاتی بهتر نقش دارد. این نتایج با یافته‌های جونز و همکاران (۲۰۲۰) همسویی دارد. در ارتباط با امنیت داده، حفاظت از منابع با ارزش و تعیین سطوح دسترسی کاربران با رمزنگاری و کد دادن به منابعی که کمیاب هستند، احراز اصالت داده‌ها برای تهیه منابعی که مهم هستند و همچنین تهیه نسخه پشتیبان از منابع و جلوگیری از حذف داده در مجموعه، رعایت نکات امنیتی در کتابخانه‌ها بر اساس مدیریت سطوح دسترسی، رمزنگاری و کدگذاری داده‌ها، و نیز پیش‌گیری از دستکاری داده‌ها در این عرصه نقش مهمی برعهده دارد. نتایج حاصل از این پژوهش در بخش امنیت داده با یافته‌های یانگ و مک کانلی (۲۰۱۲) همسویی دارد. در بُعد یکپارچگی داده‌ها می‌توان به نحوه انطباق‌پذیری داده‌های جدید با نیاز کاربران، به روز بودن منابع، سازگاری با سیاست‌های مجموعه داده، در دسترس بودن منابع داده، ارتباط موضوعی میان منابع، ترکیب با مجموعه داده، موجودیت، ثبات داده، به‌هنگام بودن، دقت، صحت و نیز اعتبار داده‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است و همچنین یکپارچگی بین تمامی فرآیندها مدیریت داده اشاره کرد که به ثبات مناسب داده در تهیه مجموعه اطلاعاتی منجر می‌شود. این نتایج با یافته‌های اکارتز، هافمن و وان ونسترا (۲۰۱۴) دارای اشتراک است. در ارتباط با مدل‌سازی داده باید به

- agenda. *International Journal of Information Management*, 49:424-438.
- Brous, P.; Janssen, M.; Vilminko-Heikkinen, R. (2016). *Coordinating decision-making in data management activities: a systematic review of data governance principles*. in International Conference on Electronic Government and the Information Systems Perspective EGOVIS 2016, LNCS 9820, ed. H. J. Scholl (Cham: Springer International Publishing):115-125.
- Eckartz, S.M.; Hofman, W.J.; Van Veenstra, A.F. (2014). "A decision model for data sharing", In *Electronic Government*, ed. M. Janssen, H.J. Scholl, M.A. Wimmer, and F. Bannister, pp 253-264. Springer International Publishing, Switzerland.
- Khatri, V., ; Brown, C. V. (2010). Designing data governance. *Communications of the ACM*, 53(1):148-152.
- Koltay, T. (2016). Data governance, data literacy and the management of data quality. *IFLA Journal*, 64 (4): 323-312.
- Jones, K. H.; Ford, E. M.; Lea, N. and et. al. (2020). Towards the development of data governance standards for using clinical free-text data in health research: a position paper. *Journal of Medical Internet Research*. (In press).
- Liping, K. U. (2016). Data governance: opportunity for the library. *Journal of Library Science in China* 9:29-45
- Milne, R., & Brayne, C. (2020). We need to think about data governance for dementia research in a digital era. *Alzheimer's Research & Therapy*, 12(1): 1-3
- Rosenbaum, S. (2010). Data governance and stewardship: designing data stewardship entities and advancing data access. *Health services research*, 45(5p2):1442-1455.
- Thomas, G. (2014). The DGI data governance framework. The Data Governance. *Institute*. http://www.datagovernance.com/wpcontent/uploads/2014/11/dgi_framework.pdf (accessed 21 Oct. 2017).
- Were, V. ; Moturi, C. (2017). Toward a Data Governance Model for the Kenya Health Professional Regulatory Authorities, *The TQM Journal*, 29 (4): 579-589.
- Young, A.; McConkey, K. .2012. Data Governance and Data Quality: Is It on Your Agenda?. *Journal of Institutional Research*, 17(1):69-77.

در کتابخانه‌های دانشگاهی مربوط تعریف شود. همچنین این خدمات با بهره‌گیری از تخصص حرفه‌مندان علم اطلاعات اجرایی شده و از تجربه کاری و تخصصی آنان در این میان بهره گرفته شود. همچنین براساس روش‌های مدیریتی نوین و نیز بهره‌گیری از مجموعه مؤلفه‌های حاصل از نتایج پیشنهاد می‌شود تا دوره‌های آموزشی متناسب با بحث حاکمیت داده برای متخصصان برگزار شده بر اساس آن مجموعه سازی متناسب با استانداردهای حوزه علم اطلاعات و حاکمیت داده تعریف شود. پیشنهاد می‌شود که کتابخانه به تدوین برنامه مدون حاکمیت داده مبادرت ورزیده و اجزاء و عناصر اصلی هر یک از مؤلفه‌های شناسایی شده را در آن گنجانده و نسبت به تدوین آن با نظر کارشناسان و مدیران کتابخانه اقدام لازم به عمل آورد. همچنین کتابخانه‌ها با اشتراک برنامه‌های کاربردی و نیز برنامه‌های اجرایی به تدوین یک برنامه کلان مبادرت ورزند. علاوه بر آن، برای استفاده از منابع اطلاعاتی به ایجاد یک شبکه اشتراکی و تبادل اطلاعات تجربی و حرفه‌ای خود اقدام کنند.

منابع

- آذرنگ، ع. (۱۳۸۱). *شمه‌ای از کتاب، کتابخانه و نشر کتاب*. تهران: کتابدار.
- حسن‌خانی، ز. (۱۳۸۵). *بررسی مجموعه‌سازی کتابخانه‌های تخصصی موسسات تحقیقاتی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در شهر تهران*. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- مرتضوی، م. (۱۳۹۷). *طراحی چارچوب حاکمیت داده در مراکز تبادل داده و اطلاعات ملی (مورد مطالعه: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری) / پیشنهاد*. تهران: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایران داک).
- Abraham, R.; Schneider, J.; vom Brocke, J. (2019). Data governance: A conceptual framework, structured review, and research

Investigating the attitude of Librarians about execution of data governance strategies for planning the collection making of information resources in libraries of Islamic Azad University

Fariba jalili¹ | fariborz doroudi² | Seyed Ali Akbar Familrouhany³

1. PhD student in Knowledge and Information Science (Science and Research Branch (Islamic Azad University, Hamedan, Iran
2. Assistant Professor of Knowledge and Information Science, Iranian Research Institute for Information Science and Technology (IranDoc) Tehran, Iran (Corresponding Author)
3. Assistant Professor of Knowledge and Information Science (Islamic Azad University (Hamadan) Iran

Abstract

Objective: The purpose of this study was to implement and execute data governance strategies for planning the collection making of information resources in libraries of Islamic Azad University.

Method: The research is a descriptive-analytical survey. Statistical population of the research included all of librarians working in Central libraries of Islamic Azad University in 2017 who were 155 librarians. In order to determine sample size, Morgan's sampling formula was used and 108 individuals were selected as sample. Data collection tool was a researcher-made questionnaire to measure data governance. The questionnaire's validity was proved and its reliability was calculated using Cronbach's alpha equal to 98%. The collected data was analyzed in terms of descriptive statistics, one-way ANOVA, Levene's test using SPSS ver. 25 and Microsoft Excel.

Results: The findings showed that librarians' attitudes toward seven most components: data quality, data usage, data process, data standardization, data integrity, data security and data modeling on resource collection in the central libraries of Islamic Azad University, according to educational level, there is no significant relationship between field of study and work experience ($P > 0.05$), in some components such as: the use of data in collection according to the field of study and data process and data modeling in collection, according to work experience has a significant relationship ($P < 0.05$).

Conclusion: Results of the study showed that the librarians considered feasibility of implementation and execution of data governance strategies in resources and services planning of the libraries of Islamic Azad University higher than average level (desired level).

Keywords: Data governance, Librarians' attitude, Islamic Azad University, Acquisition, University libraries.